

sig er brefskrivare upp i skjutskarran och kuskade i väg till Visby. Qvällen var härlig, klar och ej alltför kylig. Den ena siffran efter den andra blinkade fram. Som en sakt, smekande musik tonade bolljornas svall i gåttran, vaggande till sömns och ögonen slöto sig ofrivilligt. Då de åter öppnades, möttes de af en underbar syn. Hela norra himalvalvet glänste af ett klart, eldgult sken, som i en halfrinkel sände breda stjärkniפור uppåt hvalvet. Det var ett det härligaste norrsken man kunde tänka sig. Än var det bländande klart, än blef dess glans något mattare, men det följde oss hela vägen.

Stutligen skymtade södra stadsporten fram och vagnen rullade bullrande in på stengatorna.

Alltså voro vi hemma. Jagtärden var förbi. Och nu, då hemmet låg så nära, tänkte vi med glädje tillbaka på de gåttrana dagarna på Karlson. Det må vara, att de hade sina ödnag och besvärigheter, men minnena af allt det storartade man skådat och allt det angenäma man mellan ödnorna upplevt voro sådana, att man inte ångrade färden och ätminstone er berättare skulle ej velat ha den ogjord.

Sdbj.

Fogellif och hentrefnad. *)

Det nöje, våra bevingade vänner bereda oss under nordens korta sommar, utgör ett af landlifsvels största behag. Några minnen af vår erfarenhet härnån från ungdomstiden ha förut influitt i Sv. Jägarförbundets tidskrift; och nu — efter ett tillfälligt besök af en med naturen fortrogen vän och till hälften på hans uppmaning — öfvertunnas en del af senaste årens iakttagelser, hvilka hufvudsakligen gå ut på att visa, huru man med ringa medel samt litet vanlighet och omtanke kan skaffa sig en mängd goda vänner.

Af de flyttfoglar, som lätt och gerna hylla sig till människorna, är *störren* den först ankommande. Han hejsas och här med sådan glädje, att man *går man ur huse* för att se om det är sant att han är kommen och för att lyssna till de valbekanta flöjttoner, som utgöra första fridsbelsningen.

Yttar sig glädjen störst eller åtminstone högljudast hos barnen, så blir ock hos dem oron störst för hvarje derefter inträffande snöfall, ty om det hvita täcket blir qvarliggande mer än två dygn, eller om snön fallit alltför tätt och djupt, så resa starrarne åter sin kos och återkomma kanske aldrig

det året, såsom här i Hellefors hände en vär i början af 1880-talet.

Ett hårdt klimat med 600 å 700 fots läge öfver hafvet bereder denna orts fogelväner inången saknad. I ersättning hafva vi dock nöjet att stundom i höga fannsskogar få skåda bergfinkens lysande färger, att i hundarne hela våren höra rödvingens glädliga tonfall. Ja, den som tränger djupt in i skogens dunkel kan här till och med finna lafkråkans bo och daltirpans anspråkslösa näste. I regeln stanna dock starrarne qvar och återkomma allt flere för hvarje år och häcka så långt utrymmet medgifver.

Här uppsätas årligen omkring tio nya häkar, så att i en liten park, der för 7 år sedan knappast fanns en enda starr, finnas nu omkring 30 par, hvilka först om våren, innan andra flyttfoglar hunnit fram, qvällar och morgnar sjunga och jubla och vifta med vingarne på sitt egna, om sällhet och förnöjsamhet vittnande sätt.

De tidigast kommande äldre hanarne intaga till en början en reserverad hållning och hålla utlik några aftnar från kopp-arne af de ytterst stökande träden, men snart känna de igen sina gamla vänner, hvilka icke, likt inväntarne i de södra landen vintertid med gilber och snaror bringa dem om lifvet i tusental, och skrynda nu att allra först intaga de bon, som ligga närmast byggnaderna, der kråkor och skator ej gerna våga oroa dem. Det är ett evigt »tittande efter rum», men snart börja en del starrar draga ut strån från de gamla nästerna, der en rengöring icke genom vår försorg redan skett, elior ock samla de å gräsmattorna materialier till nya bon — alltid genom sina lifliga och nittla rörelser erbjudande en liffull och angenäm tafsa.

Nyuppsatta häkar börja icke se alltför nya ut eller vara förfärdigade af nysgade bräklappar, utan hellre af något gränade sådana. Häkar af aspbark äro mycket vackra, men få ej vara i fred för *hackspettar*, som om vintrarne, då de gerna taga nattqvarter i starkurarne, af ökyrne hacka sönder dem.

Det har för öfrigt sitt egna behag att under den »liffosa» årstiden se dessa stora brokiga spektar regelbundet hvarje morgon och afton vil solens upp- och nedgång i träden utanför fönstren företaga sina klättringsövingar och trumma sina lilla morgonbelsning på tillig starhålk. Om sommaren äro de deremot mindre välkomna, allt sedan en dylik gymnast strax här bredvid förstörde bo och ägg för en liten nordisk mes (Parus borealis), som slagit sig ned i en murken björkstubbe. Från den dagen får stora hackspetten ej bo alltför nära intill gården.

Starrarnes säng och glädje upphör snart efter trädens löfsprickning. Barnen komma nu snart med ljusbå äggska! *)

*) Förut meddelad i Verkes Allehande.

långa banor⁹⁾, vinnande om att kläckningen gått för sig och att familjeomsorgerna börja på allvar. Vissa år händer det dock, att flere par aldrig få några ungar; om äggen frusit eller om andra orsaker medverkat, har aldrig kunnat utrönas — ett faktum konstateras blott och troligt är att dessa konstgjorda bon ämninstone ej har uppe ersätta dem, som naturen, ehuru sparsamt, ertjunder i de ihålliga träden.

I *kovsedalen*, som kommer hit ungefär samtidigt med starenns äggkläckningstid eller först i juni månad, har vår vän staren så till vida en fende, att om ägg ännu finnas i boet, händer det att svalan moltar ut den rätte egaren till boet och kastar ut äggen, som sedan ligga krossade nedanför trädet. Bo med utkläckta ungar synas deremot få vara i fred, under det svalan väntar de tre veckorna det drojer innan det blir ledigt och starrungarne flugit ut.

Tornsvalan mätte inne i hällken husera som en ond ande, ty man hör staren, som i hökens klör tiger som muren, nu skrika med så jämmerlig röst, att alla hans granmar med hast skynda till för att se hvad som står på, och en gång utkommen vägar han sig knäppast in i sitt förr så kära bo, framför hvilket han sjungit hela sin vårsång. Tornsvalan söker blott de djupare hällkarnen och bryr sig, hitills ämninstone, icke om de grundare. Hon är för öfrigt en så behaglig sommarfögel, som länge efter det starrarne alldeles öfvergifvit trakten gläder oss med sin raska flygt och sitt hurtiga väsen, att hon ostörd får »husera» efter behag.

Från början finnos här helt få dylika svalor, men nu är det redan en liten koloni, som i susande fart genomjular den ljumma luften och som till och med håller ut i midsommarvakans sista timmar. Så ser man hur det ena goda för det andra med sig.

Starrhällkarnen passade äfven för svalornas, och med starrarnes växande mängd infunno sig björktrastar, ortolaner och andra salskapliga foglar, hvilka i den trehnd starrarne njoto sågo tydliga bevis på att lefnadsvilkoren i visst åseende har vore gynnsammare än annanstädes i närheten. Också tränga sig så att säga foglar på oss, så att de delvis blifva besvärliga. Ensamt på sjelfva hutvudbyggnaden, der vi bo, häckade förra året ej mindre än sju olika arter och ändå var det åttonde slaget, som också ville hafva bostad, eller gräsparstsläktet, utan förbarmande bortvisadt.

Att bereda hustrun är således första åtgärden för att få foglar till sig; lyckas man sedan att i fogeln äsyn förgöra en eller annan hök, kråka eller katt, så är vänskapen snart fullt befast.

Små missförstånd kunna väl uppkomma, men de gå snart öfver. Så blief det en dag stort spektakel för att en gren skulle åsätgas på en björk der en stare bodde: de nära flyg-

vuxna ungarne gifvo sig ut och väckte almant medlidande hos hela fogelforsamlingen, och fridstörren fick sneda blickar i flere dagar därefter. Att berättan lofvos till midsommarväcker och mycken förtret, ty de natroende foglarne skrämmas deraf under det arbetet pågår.

Ett då och då lossadt skott bryr sig ingen om och en uppsänd raket väcker blott nyfikenhet; allt är bra så länge hvarje utseende af direkt förföljelse undvikas.

Man säger att insektätande foglar ej trifvas nära hvarandra och att en hvar af dem vill hafva sitt lilla jagtområde, men för det första äro om sommaren nästan alla småfoglar insektätare och vidare är det säkert, att åfverkelse äga rum när tillgång på byggnadsplatser finnes och öfriga vilkor äro gynnsamma. Så, bodde t. ex. i år här på knuten af byggnaden i en häll en *rödsjert*, och strax snedt ofrånför, på en under takutspånget uppsatt brädapp, en *grå flugsnappare*; icke dess mindre kom en *dräta* och letade på ett hål i gallret till ett garderoxfönster, midt emellan de nämnda foglarnes bon och slog sig ned der emellan gallret och fönstret — till en vår lilla dotters förtjusning, som sedan dagligen inspekterade årtornas hushållsbestyr med blott en tunn glasruta som skiljevåg. »Gertys åra» lefver nog länge i systemns minne! Emellertid bodde såhunda tre de ifrigaste insektätarne på helt få fots afstånd från hvarandra, och det fattades blott att en hussvala, som länge spekulerade på en vrå ofrån rödsjerboet, haft en lämplig brädapp åt sig uppsatt till stöd för sitt bo, som här, i en på lera alldeles blottad trakt, ej kan uppföras utan fäste, så att det icke vid första regnvädersdag, sedan ungarne blifvit något vuxna, ramlar ned och ungarne förgås. Någon särdeles stridighet mellan de olika arterna märktes ej, utom att flugsnapparen gerna i förhårfan, när han flög ned från sitt högre belägna näste, ville gifva årlan en snärt med vingarne om hon satt ute på någon slä i närheten. Rödskjerten fick dock aldrig ungar utkläckta. Hvilka strider, som kunnat utkämpas under de tidiga morgontimmarne, då inga vinen besvärade parterna, är ej godt att säga, men att döma af resultatet var icke så farligt dermed.

Den enda fågel, som alla andra tyckas hata eller afsky, är *göktytan*, som ofta samlar skrikande granmar omkring sig, liksom det vore en ugglas eller dylikt. Göktytan ses och flyga omkring öfverallt och liksom inventerande hvar kur. Sjelf intager hon troligen för egen del hvilket näste hon behagar.

Otrellig för sitt plunkliga skrik, är hon eljes rolig att se på för sina besynerliga, ornulika rörelser skull.⁹⁾

Den lilla muntra och oförfätrade *svarta och hvita flugsnapparen* slår sig genast ned och bygger bo i människans

⁹⁾ Göktytan är kanske något en orsofögel, men vi vilja för ingen del undvara henne. »Sommar! Sommar!» ljuder hennas lte. *Red.*

närhet, hvarhelst någon möjlighet finnes: en parkalk, en bråtkur eller en tom cigarrlåda — allt är lika bra, bara han får rum.

Vid Ämmeberg i södra Nerike bodde för ett antal år sedan en dylik flugsnappare innanför brådfodringen på ingenlör Nicolins bostad. Ingången till boet, ett qviststal i ett bråde, var belägen helt få fot öfver marken. Vid någon förändring å byggnaden måste detta bråde bort, men i stället ditsattes å motsvarande plats en liten jernhucka med ett rundt hål mitt ut samt med gångjern och lås. Flugsnapparen intog genast följande vår sitt nya hem och kunde sedan förevisas för besökande, utan att ens flyga ut ur näset när dörren öppnades och nyfikna ögon på nära håll beskådade den lilla foggeln. Grå flugsnapparen hör icke heller till de skygga: en dylik satte sig en gång på bröstet, då jag låg i gröngräset och lasste, samt gjorde sig alls icke bråddom bort, utan tittade mig rakt i ögonen en god stund innan han flog bort. En annan grå flugsnappare, förmodligen också en ärsunge, blef förleden höst här på balkongen af vår lilla dotter matad med flugor, som han flerfaldiga gånger tog ur hennes hand, utan att det minsta låta sig störas af de många intresserade åskådare. Annmärkas bör att dagen hade varit regnig och fogeln därför troligen var mycket hungrig.

Aldrig blir dock flugsnapparen så tillgänglig och vänlig som årlan, hvilket nog hvar har sig bekant. För hon några mjölmaskar eller bromsar sig tillkastade, så är vådskapen snart befast.

Ett godt sätt att vänja sådesårnor till sig är att först om våren, när de komma flyttande (vanligen i början af april), under kulna och kalla dagar lägga ut på forstadsbron i mjölk blotta skorsmulor, hvilka de snart med begärighet förtära. En närgrången, ehuru temligen vildsint foggel hafva vi i vänliga *törnskatan*, som icke heller är svår att få till granne för den som så önskar. Vi bodde en tid temligen ensligt uppe i rena skogsbygden och i följd af traktens fattigdom, så väl i hänsyn till djur- som växtverld, vaknade ofta minnen från yngre år, tillbragta i Mälardalens rika natur eller vid Vetterns vackra stränder.

Såhända föll bland annat tanken på den för de taggiga slån- och herberisbuskarnes hemland karakteristiska törnskatan och de försök, som gjordes att locka henne genom att i en liten äng invid gården draga ihop några större risbål, lyckades öfver förväntan, så att genast första året två par törnskator kommo och häckade. Vid besök i närheten, för att se efter hvar sjelfva boen voro belägna, hände det mig flere gånger, att törnskatorna flögo ända ned på huvudet och med vingarne knäppte till halmhaten — allt i största hast förstås. Dessa modiga foglar väcka dock förtärgelse med sin

grymhet, som yttar sig mest deruti, att de på taggiga växter uppspeta lefvande insekter och smådjur, som icke för tillfället behövas att ställa magens kraf med. Troligen plundra de också vid tillfälle andra småfoglars bon. (Ja säkert. Red.)

Genom plantering af tätta häckar får man snart till sig *vädgårdssångaren* och *grå sångaren* samt — om lyckan är god — kanske äfven visst för en sommar af *beständaktarguden* eller gulbröstad sångaren — alla synnerligen angenäma för sin behagliga sång, som börjar sedan de först komma flyttfoglarne nästan slutat upp att sjunga. Den på sjelfva marken häckande *långvingaren* kommer gerna af sig sjelf till hvarje något så när tilltalande ängsbäcke. I den bordiga Nerikesbygdens ängar hör man ej sällan den lilla *gröna sångaren*, som också lägger sitt bo på eller nära vid marken, framqvittara sin besynnerliga sång, som nästan allddeles liknar ljudet af de sista dallringarna från en på bordskrifvan kringströmande större silfverstant.

Rödhaken eller rotgeln skulle man väl förgäves söka att få till sig invid bostäderna; han synes alltför mycket älska den rena skogsbygden, men der är han allddeles icke skygg af sig. Hans vecka, klara, behagliga toner äro välbekanta för hvarje morkullägare, liksom för alla, som om aftrane gå ut att lyssna till trasstens sång, ty de sjunga ofta samtidigt. I större parker trifs han dock väl och bygger der stundom bo i ihåliga träd.

En af den omlade bygdens mest behagliga foglar, eller *sånglärkan*, förekommer i skogsstrakterna endast vid de större gårdarne. Ejes få vi skogsbor nöja oss med piplarkornas visserligen ganska angenäma qvitter.

Seador, dessa husdomtar och sommarridens symboler, finnas allestädes, men behöfva stundom människans bistånd för att få god och fast grund lagd till sina bon, som ofvan är visadt.

Messor (talgoxar och entitor m. fl.) har man mer nytta än nöje af, ehuru flere arter gerna hylla sig till människorna. De äro ypperliga insektfångare och talgtråns glada toner ljuda ofta innan snön smält eller vid första starka tövåder, som föregår vårens inträde.

Listan är nu genomgången på de småfoglar, som bygga sina bon oss nära och till hvilkas trofnad och bosättning hos oss vi direkt kunna biträga, men om vi vilja nöja oss med kortare besök, så kunna vi genom åtskilliga åtgärder draga till oss ännu många flere af de små vännerna än som ofvan uppräknats. *Bogfalken* kommer nog af sig sjelf, der träd ej alldeles saknas, men den lilla älskliga *gröniskan* med sin nåpna röst och känslan tilltalande sång, *halmplången* och den granna *skogfåsen*, för att ej tala om *domherrn* och *siden*.

serpens m. fl., fordra alla att få något till lufs, innan de bry sig om att komma fram till bys. Plantering invid gårdarne af alm, ask, lönn och rosm m. fl. på olika tider fruktbarande löftrad, utom åtskilliga buskar och örter, är det säkraste sättet att få göra deras närmare bekantskap. I symmetri har man nöje af de på högsommaren frokbarade almarna, som då utgöra grönsakornas åtskillingshillahl. Siskans egentliga sätgtid är visserligen varen, men då hela familjerna äro samlade i och under almtåden, får man höra rätt mycket af deras glada locktoner och af derra förnjofsamma qvitter. Gökten, lönnen, jungspöfven och andra bas- och barykon-sångare, som hålla till på något afstånd, hafva då ännu icke alldeles slutat upp att lemna bidrag till den allmänna konsert, som denna tid gör jorden till ett paradys.

Under hösten och ännu mera vintern är det nästan utslutande maten, som utgör lockbetet för de få då gvarvarande vahnerna. *Gårdsnygen* och *jernspöfven* komma blott undantagsvis fram till buskar och häckar i trädgården. *Kungsfogeln* begärfver sig ej gerna längre än till skogskanten. I en å gräden på en stubbe utstald fogelbur, som hindrade hundar att äta upp den utlagda kosten, lyckades vi en vinter få dragliga påhelsningar af följande fogelarter: *skada* (som dock ej tordes gå in i sjelfva buren, det alla de andra fjorde), *notskrika*, *grå- och gulspöf*, *talgoke*, *entita*, *trödderpoove* och *melvacka*. Den sistnämnda förekommer ejes högst sällan i orten.

Af de spridda erfarenheter, som här ofvan i hast blifvit sammmanförda, torde alla småfoglarnes vänner få klart för sig, att det icke är alldeles nog att blott sätta upp några mer eller mindre väl konstruerade häckar, om man vill hafva omvexlande och för hela sommaren mera varaktigt fogellif omkring sig. Utvägarne äro i korthet anlydda: somliga komma för sällskaps skull, andra för maten, för lämpliga bostäders skull o. s. v.

På tal om att genom planteringar af åtskilliga växter draga till sig småfoglar, vill jag i förbigående erinra att genom samma medel kommer en hel hop nya insekter. I Amerika finnas fårlar, som till den grad i sätt och utseende likna kolbröglar, att det mest öfvade öga knapt kan skilja dem åt. Så äfven här. Sedan vi planterat kaprifolium, kom nästan hvarje sommar under blomningstiden den stora nattfjäril *Sphinx ligustræ*, för att med sitt långa sugrör draga honungen ur blomman, som doftar bäst just kort efter sohnedgången, då här ännu är så godt som ljus dag. Sphinxen håller under sin vanliga flygt, som genom sin raskhet nästan liknar en fogels, sugröret hoprulladt under bröstet, men sträcker ut det rakt, då han, utan att sätta sig på blomman, med vingarnes tillhjälp håller sig liksom stillastående i luften och derunder

suger till sig de söta safterna. Han erbjuder dervid en rätt intresseväckande förelöelse.

Vi afsluta denna lilla uppsats om fogellif och fogelalt med en hänvisning till den behagliga lilla boken om »Fogelarnes språk» af C. A. Hollgren. Ämnet är rikt och kan troligen utvecklas oändligt mycket. De flesta människor förstå, liksom också djuren, rätt väl de olika ljud fogelarne använda för att uttrycka varning för en fara, eller vrede, sorg och fruklan, till skillnad från bärning, locktoner och glädjeyttringar m. m. De känslor de fleste röna, då de lyssna till trastens, larkans m. fl. sångfoglars toner, bryr man sig sällan om att öfverföra på tankens område och mycket blir sålunda aldrig öfversatt på mänskligt språk.

Liksom musikens skala alls icke jämpar sig att i noter uppteckna fogelns melodier, ty dertill förslå ej oktavens hel- och halftoner, likasi blir sångens *betjudele* ofäst att likna vid »ontsligliga ord».

Hellefors, midsommaren 1887.

Adr. Gickel.

Björnjagter i Kittilä, Finland.

Lördagen den 24 sistlidne mars afreste vi, Inspektör K. och jag, från Pajala och foro till Kittilä och Wesnåjärvi, 14 mils väg, samt framkommo till sistnämnda ställe på måndags-qvällen. Sedan vi der riktat några bland björnjagarnes egare, begärfvo vi oss tigen derpå under angenämt väder, med renskjut, till första björnjagen, 1 mil från gården. Vid framkomsten påpekades på andra sidan om en liten hage en större gran såsom varande nalles tak, och skulle han enligt karlarnes utsägo blott ligga »på brot». Sedan vi lyst och försigtigt närmat oss idet på omkring 100 meter, fingo vi se björnen helt plötsligt kasta sig ur sin vintorbostad och bege sig på flykten så fort den djupa snön medgraf. Nu blef det kapp-rännning i den lösa snön och himno vi honom snart inom skott-häll fastän temligen drygt. K. sköt två skott; vid det senare stannade björnen och förmådde sedan blott med största ansträngning släpa sig framåt ett par steg, tills en min kula gjorde alldeles slut på honom. Det var en hona utan ungar. Dagen derpå, sedan vi tillbragt natten i Wesnåjärvi, foro vi förbi det första idet och vidare ett stycke väg till det ställe, der andra idet skulle vara helaget. Efter en timmes betande anträffade vi detsamma väl doft under marken och utan någon uppljöning. Sedan hundarne länge skalt derutån för och en af karlarne kittlat nalle mellan reffenen med en